

Ett bra fall är ett steg framåt

Om fallstudier, historiska studier och historiska fallstudier

Rolf Johansson

I en utredning om arkitekturforskning för Riksbankens Jubileumsfond identifieras två angelägna forskningsinriktningar, nämligen arkitekturhistoriska studier och fallstudier (Ahlin & Enhörning 1998). Den här artikeln diskuterar i första hand den andra inriktningen: fallstudien, och hur den kan utvecklas för att bättre passa för forskning inom arkitekturområdet, men också beröringspunkterna mellan fallstudieforskning och historiska studier. Finns det rentav en tredje möjlighet: den arkitekturhistoriska fallstudien?

En fallstudie är både en process som ger kunskap om fallet och ett resultat av lärandet. Framförallt förekommer fallstudier inom professioner och praktiska verksamhetsområden som vård och omsorg, ekonomi, juridik, management och utbildning. Arkitektur är också ett sådant praktiskt verksamhetsområde.

Fallstudien, som vi känner den idag, har utvecklats under tryck från två håll. Det ena är traditionen av fallbeskrivningar av individer, grupper och kulturer inom till exempel biogra-

fiska studier, socialt arbete, Chicagoskolan i 20–40-talets sociologi, etnologi och antropologi. Huvudsyftet är att förstå fallet.

The case is given. We are interested in it, not because by studying it we learn about other cases or about some general problem, but because we need to learn about that particular case. We have an intrinsic interest in the case, and we may call our work *intrinsic case study*.
(Stake 1995)

Författaren Ronald Blythe (1969) har gjort en fallstudie av en engelsk by – *Akenfield* – som är ett exempel på en »intrinsic case study«. Blythe är intresserad av byns identitet och hur invånarna identifierar sig med platsen.

Den bybo som aldrig har lämnat sin födelseplats ... bibehåller den unika prägel som just hans by har gett honom. Om han säger att han kommer från Akenfield så vet han att han upplyser någon från en annan del av trakten om åtskilligt mer än så. Det kan gälla vad som helst från hans utseende till hans politiska uppfattning.

Blythe samlar sitt stoff framförallt genom att intervjua byns invånare, men också genom deltagande observation, samt arkiv och litteraturstudier.

Den andra linjen i utvecklingen av fallstudien härleds från experimentella och kvasi-experimentella traditioner inom framförallt psykologi och pedagogik. Hit hör Glaser och Strauss som med *The Discovery of Grounded Theory* (1967) inleder en inriktning av fallstudien mot generaliserbarhet. Grounded Theory är en kvalitativt inriktad metodologi som syftar till induktiv teoribyggnad. Robert Yin (1994) ger fallstudieforskningen en mer kvantitativ orientering med experimentets deduktiva teoriprövning som ledstjärna. Därav följer också ett intresse av att undersöka en serie fall; att göra flerfallstudier. Flerfallstudien – »multiple–case study«, »cross–site analysis« eller »collective case study« – består av en rad fallstudier där fallen kan jämföras med varandra. Dessa slags fallstudier är drivna av ett instrumentellt syfte genom att de generaliserar resultaten till teori, begrepp eller kategorier av fall – om fallstudien är teoridriven – eller på en mera konkret nivå: tumregler, handlingsregler, checklistor m.m. – om fallstudien är efterfrågestyrd. Fallstudier med denna inriktning är influerade av experimentell strategi, men tillämpar samtidigt också kvalitativa tillvägagångssätt.

En utvärdering av ett självbyggt hyresrättsradhus i Grimsta i form av en fallstudie kan tjäna som exempel på en efterfrågestyrd instrumentell utvärdering. Uppdragsgivaren – ett allmännyttigt bostadsföretag – hade genomfört ett självbyggeriprojekt för första gången och dessutom valt att låta självbyggarna bygga hyresrätter, vilken ingen prövat förut. Det fanns all anledning att utvärdera projektet med det uttalade syftet att dra ut så mycket erfarenhet som möjligt inför kommande projekt av liknande karaktär. Med utgångspunkt från intervjuer med nyckelpersoner och samtliga boende, observationer och dokumentstudier undersöktes vad som fanns att lära av de problem som uppstått i processen och hur dessa hanterats. De konkreta erfarenheter som kunde sammanställas för att vara till stöd för kommande projekt gällde till exempel samordningen mellan självbyggare och yrkesmän, instruktionerna till självbyggarna, hantering av byggmaterial, krav på leverantörer och hur man tillvaratar förutsättningar för självförvaltning. (Hanström, Johansson & Leijonhufvud 1995).

Det finns ingen bestämd åtskillnad mellan de båda intressena bakom en fallstudie; den kan utöver att vara entydigt fokuserad på fallet i sig eller instrumentellt orienterad, också tillhöra mellanzonen där dessa båda intressen möts. Ulf Jansons fallstudier av arbetsprocessen i fyra projekt av Jan Gezelius har denna dubbla avsikt:

Fallstudierna ... gäller speciella situationer men belyser en generell fråga: den arkitektoniska arbetsprocessen. (...) [Det ligger i] beskrivningens poäng ... att de just via inriktningen på det konkreta fallet uppmärksammar egenheter i utformningsprocessen och omständigheterna kring dem som en generell teori om utformningsarbete måste ta hänsyn till.

Ulf Janson generaliserar resultaten från sina fallstudier genom att introducera och diskutera begrepp; ett av dem är »drivande föreställning«. Med »drivande föreställning« avser Janson

en genererande funktion som inom utformningsprocessen förmedlar mellan underliggande tankemönster och en artikulerad framställning, till exempel en ritning.

(Janson 1998).

Begreppen hjälper oss att förstå arkitektens arbetsprocess.

En serie karakteristiska kännetecken på en fallstudie har utkristalliserat sig under inflytande från de båda källflödena – intresset för fallet i sig och viljan att generalisera. Fallstudieforskare (Yin 1994, Merriam 1994, Stake 1995, 1998, Miles & Huberman 1994) har som en minsta gemensamma nämnare att de menar att fallstudien:

- skall ha ett »fall« som studieobjekt,
- vilket skall vara en komplex fungerande enhet,
- undersökas i sitt naturliga sammanhang,
- med en mångfald av metoder och
- vara samtida.

Olika fallstudieforskare lägger dock tonvikten vid olika kännetecken. Robert Stake (1998) betonar att det är just att studieobjektet är *ett fall* som är avgörande och inte undersökningsmetoderna:

As a form of research, case study is defined by interest in individual cases, not by the methods of inquiry used.

Andra forskare lägger tyngdpunkten på metodiken. Det gör speciellt Robert Yin (1994):

A case study is an empirical inquiry that

- investigates a contemporary phenomenon within its real-life context, especially when
- the boundaries between phenomenon and context are not clearly evident.

*

»Fallstudien« har alltså två tyngdpunkter; dels intresset för det unika – fokus på fallet – dels metodiken – sättet att utforska fallet. Två frågor följer av betoningen av studieobjektet respektive metodiken: Vad är ett fall? Och: Vilken är fallstudiens metodik?

Vad är ett fall?

Ett fall är ett fenomen av något slag som framträder i ett avgränsat sammanhang. Fallet är alltså ett fenomen i sin kontext. Fenomenet måste vara komplext för att kunna bli föremål för en fallstudie, och när det är komplext så är det inte uppenbart var gränsen går mellan fenomenet i fokus och dess kontext; karakteristiskt är också att gränsen ändras under studiens gång. Fallet kan vara av olika natur. Miles & Huberman (1994) gör en indelning i fall som bestäms i sociala, rumsliga eller tidsmässiga termer.

Ett socialt bestämt fall kan vara *en individ* i ett definierat sammanhang; en arkitekt i sin yrkesutövning till exempel. Ett fall kan vara *en roll*, låt oss säga arkitektens roll i ett speciellt projektarbete. Det kan också vara *en liten grupp*; kanske arkitekten, byggherren och byggaren i ett byggprojekt. Fallet kan vara *en organisation*; ett arkitektföretag under omställning till datorprojektering till exempel. Fallet kan slutligen vara en avgränsad samhällsbildning; som *en bygemenskap* eller *ett boendekollektiv*. I alla dessa exempel är det arten och storleken på en social enhet som bestämmer fallet. I Blythes fallstudie – *Akenfield* – är det byborna som är fallet och deras relation till platsen som är frågan. (Blythe 1969).

En rumslig bestämning är en andra grund för att definiera ett fall. Det kan vara *en byggnad*, *en gård*, *ett bostadsområde* eller *en stad*. Rumsligt definierade fall är naturligtvis näraliggande inom arkitekturforskningen. Utvärderingar av byggnader eller bostadsområden görs normalt som fallstudier där fallen är rumsligt bestämda, och i samband med utvärderingar är frågan alltid: Vad är bra och vad är dåligt? Ett exempel är en utvärdering av ett experiment med normfritt byggande i Borlänge. Fallet är ett område med 80 bostäder som byggdes som ett resultat av en entreprenadtävling där byggarna utmanades att visa att de kunde bygga bra och billigt för alla, om de tilläts göra avsteg från byggnormerna. Frågan är om bostäderna uppfyller de uppställda målen: bra kvalitet, billiga att bo i och lämpliga för alla typer av hushåll. (Johansson & Lingqvist 1993).

Ett tredje sätt att definiera ett fall är att göra en tidsmässig avgränsning. Då kan fallet vara *en händelse*, *en process* som har en början och ett slut, *en episod*, *ett möte* eller *en tidsperiod*. I Ulf Jansons flerfallstudie av Jan Gezelius arbeten är det arbetsprocessen i fyra projekt som är fallen och frågan är: Hur går den arkitektoniska utformningen till? (Janson 1998). I utvärderingen av de självbyggda radhusen i Grimsta var självbyggeriprocessen fallet och frågan: vad var lyckat och vad var problematiskt med självbyggeriet? (Hanström, Johansson & Leijonhufvud 1995). Det är vanligt att fallet är *ett program*: en målstyrd verksamhet som löper över en viss tid. Program, till exempel reformprogram inom hälsovård och utbildning, utvärderas ofta i form av fallstudier.

Här har fallen framställts som monolitiska, men det kan också finnas underliggande analysenheter – »embedded units of analysis« (Yin 1994) – inom ramen för ett fall. Om ett bostadsområde är fallet, så kan de boende i området vara underliggande analysenheter, men det är bostadsområdet – fallet – som fallstudien till slut avser att säga något om.

*

Det komplexa fenomen i sitt naturliga sammanhang, som fallstudien bidrar till att förklara eller förstå bättre: det är det som är fallet. Och frågan är nu: hur studerar man bäst ett fall?

Vilken är fallstudiens metodik?

De mest framträdande dragen i fallstudiens metodik är sättet att välja fall, sättet att göra resultaten trovärdiga och sättet att generalisera.

I en »intrinsic case study« är fallet oftast givet; det föreligger ett fall som för sin egen skull är angeläget att studera. En brottsutredare har sitt fall givet genom att någon begår ett brott, socialarbetaren drabbas av sina särskilt svåra fall som kräver fördjupade studier, och om vi tar ansvar för att utvärdera en verksamhet som vi själva driver, så är fallet också då givet. Valet av fall är inte en metodfråga vid den typen av fallstudier; det är helt enkelt nödvändigt att förstå fallet som grund för handling i en speciell situation.

I en instrumentell fallstudie, däremot, är valet av fall av allra största betydelse och avgörande för hur möjligheterna att generalisera till teori eller till kategorier av fall kommer

att utfalla. Valet är inte ett sannolikhetsurval som skall representera en större population till vilken man kan göra sannolika generaliseringar; det är istället ett val grundat på en motivering till – eller en teori om – varför just det fallet är lärorikt eller avgörande att studera. Sättet att välja fall brukar kallas analytiskt, strategiskt eller teoretiskt inom olika forskningstraditioner. Motivet till att välja ett fall kan till exempel vara att fallet är kritiskt när det gäller att utmana eller befästa en teori; unikt genom att det bara förekommer i något enstaka fall; typiskt genom att det representerar en kategori av fall eller informationsrikt därför att det finns skäl att anta att det finns mycket att lära av det. Ytterligare en mängd typer av motiveringar till valet av fall förekommer i fallstudier. (Johansson 1997).

Stake (1998) är en förespråkare för »intrinsic case studies«. Han framhåller att vi skall välja de fall som vi kan lära mycket av att studera.

Potential for learning is a different and sometimes superior criterion to representativeness. Often it is better to learn a lot from an atypical case than a little from a magnificently typical case.

Yin (1994), som har experimentet som vetenskaplig idealtyp, söker validitet genom upprepningslogik och understryker det analytiska valets betydelse. Det gäller framför allt i flerfallstudier, där »each case must be carefully selected so that it either (a) predicts similar results ... or (b) produces contrasting results but for predictable reasons ...«.

Från en instrumentell fallstudie kan man, som tidigare nämnts, generalisera till teori, kategorier av fall, eller konkreta handlingsregler. Det finns också en möjlighet att generalisera från en »intrinsic case study« som kan vara värd att uppmärksamma inom arkitekturforskningen. Inom ramen för en praktisk disciplin, som arkitektur till exempel, kan en fallstudie i form av en berättelse om ett fall, vara en slags parallell till verkliga erfarenheter och läggas till läsarens – praktikerns – erfarenhetskunskap. Läsaren kan återuppleva fallet och fallstudien bidrar därigenom till praktikerns socialt konstruerade kunskap. Stake (1995) kallar denna slags generalisering för »naturalistic generalization«. Fallstudier ger exempel som kan infogas i praktikerns repertoar som återupplevda fall, analogt med de självupplevda fallen. Erfarenheterna från fallen generaliseras »naturalistiskt« genom att de ger handlingsberedskap i liknande situationer.

Det viktigaste sättet att göra resultatet av en fallstudie trovärdigt är *triangulering*.

Triangulation has been generally considered a process of using multiple perceptions to clarify meaning by identifying different ways the phenomenon is being seen

(Stake 1998)

Detta gäller oavsett om studien drivs av ett intresse att utforska fallet för dess egen skull eller om det är instrumentellt orienterat. Triangulering innebär att man tillämpar flera – tre eller fler än tre – alternativa tillvägagångssätt för varje moment. I samband med kvalitativa metoder kan man, enligt Patton (1987), använda (i) datatriangulering – flera källor används för att samla data om samma fenomen; (ii) forskartriangulering – flera forskare studerar samma fenomen; (iii) teoritriangulering – samma data analyseras med utgångspunkt från olika principer; och (iv) metodtriangulering – flera metoder används för att samla data om samma fenomen.

Ett av sätten att stärka validitet genom triangulering är att genomföra flera typer av analyser (teoritriangulering). Yin (1994) rekommenderar fyra analysmetoder: (i) komparativa analyser eller mönsterjämförelser (Pattern–Matching), (ii) att gestalta en berättelse (Explanation–Building), (iii) tids-serieanalys (Time–Series Analysis) och (iv) analys av programmets logiska modell (Program Logic Models). Komparativa analyser innebär att mönster som kan iakttas jämförs med mönster som har förutsagts eller som är kända från andra fall. Att analysera en byggnad genom att jämföra den med byggnadstypen som idealtyp är en form av mönsterpassning. Att gestalta en berättelse innebär antingen att bygga en förklarande berättelse som visar på orsakssamband – det är vad Yin främst syftar på – eller – mer i linje med Stake – också att gestalta en sammanhängande och trovärdig helhetsbild av ett fenomen. Tidsserieanalys innebär att klargöra i vilken ordning olika händelser eller handlingar inträffar, med vilken intensitet de varierar över tiden eller vilken utsträckning de har i tiden. Att analysera programmets logiska modell betyder att analysera de antaganden om samband – vanligen mellan insats och effekt – som ett program, mer eller mindre explicit, innehåller. Yin syftar i första hand på sociala och organisatoriska reformprogram, men analysen går också att genomföra på artefakter, som byggnader. Det finns ofta ett byggnadsprogram som inne-

håller antaganden om samband av olika slag, till exempel mellan proportioner, organisation och funktion – en »logik« – som kan prövas mot den färdiga byggnaden.

Jag kan tänka mig ytterligare en form av triangulering. Den kan kallas »aspekttriangulering« och har släktskap med teoritriangulering. Till skillnad från teoritriangulering, som tillämpar *principiellt olika* sätt att analysera samma material – olika teorier – så innebär aspekttriangulering att granska ett fenomen utifrån olika aspekter grundade på *en teori* om vad fenomenet är. Ett bruksföremål, som till exempel ett arkitekturverk, kan analyseras ur aspekterna: nytta (hur det är att använda det praktiskt), trevnad (hur det är att bruka det i ett socialt sammanhang), skönhet (vad det erbjuder att glädjas åt) och betydelse (hur man kan associera till det eller minnas). Det förutsätter en idé om att ett arkitekturverk kännetecknas av att det har en praktisk, en social, en estetisk och en symbolisk dimension och att just dessa dimensioner är väsentliga. (Johansson 1997). Olika aktörers perspektiv på samma fenomen kan också betraktas som en aspekttriangulering. Om man däremot närmar sig en fysisk miljö från fenomenologisk utgångspunkt (platsen), från aktörs-perspektiv (individuella och grubbundna handlingar) och från kulturell synvinkel (kollektiva föreställningar och vanor): då är det snarare fråga om teoritriangulering, eftersom dessa angreppssätt alla är förknippade med egna teoribildningar.

*

Valet av fall, validering genom triangulering och analytisk generalisering är de viktigaste inslagen i fallstudiemetodiken. Det finns historiska studier där dessa tre metodiska angreppssätt också tillämpas; kan historiska studier alltså vara fallstudier?

Finns historiska fallstudier?

Inom den historiska arkitekturforskningen är biografiska studier vanliga, liksom monografier med en byggnad, en byggnadstyp eller en plats i fokus. Arkitekturhistorisk forskning med denna inriktning uppfyller fallstudiens krav på ett »fall« som studieobjekt, vilket Stake (1998) menar är det avgörande kriteriet. Yin (1994), å andra sidan, understryker i sin definition av fallstudien att den skall avse samtida fenomen. Men han påpekar samtidigt att

the case study relies on many of the same techniques as a history, but it adds two sources of evidence not usually included in the historian's repertoire: direct observation and systematic interviewing.

Ur Yins synpunkt är med andra ord den avgörande skillnaden mellan fallstudier och historiska studier, förutom tids-perspektivet, att metoderna observation och intervju, som är centrala för fallstudierna, inte kan användas i historiska studier.

I ett avseende är historiska studier och fallstudier definitivt en dikotomi: de händelser som är föremål för historiska studier har ägt rum och kan inte påverkas, medan det som sker nu kan. Inom fallstudieforskningen är det framförallt i kvasiexperiment och aktionsforskning som forskaren avser att påverka händelseförloppet. I journalistiska fallstudier påverkas ofta förloppet; ett exempel är när journalisterna Bernstein och Woodward (1974) tvingar fram ett avslöjande av hur inbrottet i Watergate mörkades ner genom att provocera fram reaktioner med sina artiklar. Den fallstudien påverkade själva fallet: hur de verkliga orsakerna till inbrottet försökte döljas tills det inte längre var möjligt. Och journalisternas fråga var: hur och varför? I detektivromanerna, som är fallstudiens egen litterära form, finns också exempel på strategin att provocera fram en tydligare bild av vad det egentligen handlar om; när Hammett (1964) låter sin detektiv Samuel Slade ställas inför ett fall där det enda som är säkert är att alla ljuger och att han själv inte ens vet vad som i själva verket är fallet, så formulerar han sin strategi: »Mitt sätt att ta reda på det är att slänga in en vildsint och oberäknelig skiftnyckel i maskineriet«. Då tvingar han fram reaktioner som klargör fallet och avslöjar vilka som är skurkar. (Alla, visar det sig). Historikern är för sent ute för att kunna påverka de händelser som är föremål för studierna och kommer inte närmare en alternativ händelseutveckling än det kontrafaktiska resonemanget. Trots det vill jag mena att skillnaderna mellan en historisk studie och en fallstudie inte alls behöver betraktas som omöjliga att överbrygga och jag har två argument att anföra.

För det första är skillnaden mellan förflutenheten och det pågående inte så dramatisk inom arkitekturområdet där den samtida arkitekturen skapas inom en kontinuerligt utvecklad praxis – en profession. Arkitekters arbeten i förfluten tid finns inbäddade i dagens praxis. Samtida arkitektur för-

håller sig alltid till tidigare arkitektur. Byggnadsverk är dessutom bestående under lång tid; de är fasta och förflyktigas inte i första taget.

Historiefilosofen R. G. Collingwood har en filosofi för hur vi kan studera historiska fenomen. Han skiljer mellan den yttre och den inre sidan av en händelse eller en artefakt. Den yttre är den fysiska – låt oss säga: byggnaden – och den inre är de motiv och tankar som ligger bakom. Collingwood menar att den viktiga uppgiften för historikern är att förstå den inre sidan. Historia är tankens historia; historiska processer skiljer sig från naturliga processer just genom att de drivs av mänskliga tankar och motiv och inte av förutsägbara naturlagar.

Since history proper is the history of thought, there are no mere ›events‹ in history: what is miscalled an ›event‹ is really an action, and expresses some thought (intention, purpose) of its agent; the historian's business is therefore to identify this thought
(Collingwood 1978)

Att återuppleva historiska tankar om än i en ny samtida kontext, är enligt Collingwood, historikerns främsta arbetssätt. »The history of thought, and therefore all history, is re-enactment of past thought in the historian's own mind« (Collingwood 1994). Sättet att göra det är att se en historisk händelse som svaret på en fråga; vi kan aldrig förstå svaret om vi inte kan föreställa oss frågan – Collingwood kallar det för »logic of question and answer«. Historikern återupplever (»re-enacts«) tankarna bakom historiska händelser, men i en annan samtida kontext. Samtid och förflutenhet knyts samman. Det historiska forskningsarbetet innebär att skapa mening i det förflutna nu. Det historiska är i någon bemärkelse också alltid samtida.

Det andra argumentet som sammanför historiska studier och fallstudier gäller datainsamlingsmetoderna. Det är bristen på intervjuer och direkta observationer, som gör att historiska studier inte kan vara fallstudier enligt Yin. Historiska studier inom arkitekturområdet använder faktiskt ofta observation som datainsamlingsmetod eftersom den historiska bebyggelsen i stor utsträckning fortfarande består, om än förfallen eller förändrad och i en ny eller transformerad kontext. Den är lika fullt, i en påtaglig omfattning, åtkomlig för direkt observation. Intervjumetoden däremot, kan tyckas lika lite användbar vid historiska studier inom arkitekturområdet som inom andra områden, men en hel del arki-

tekturhistorisk forskning uppehåller sig i det närhistoriska området och kan faktiskt dra nytta av intervjumetoden.

I samband med byggande, som alltid är en betydelsefull investering, viljemanifestation och offentlig handling, finns det normalt mycket dokumentation i form av ritningar, beskrivningar, räkenskaper, avbildningar, litterära skildringar och kritik. Det finns mer dokument relaterade till byggande än till många andra typer av historiska händelser. Historieforskningen inom arkitekturområdet har, i jämförelse med mycket annan historieforskning, goda förutsättningar att utnyttja fallstudieforskningens strategi genom att triangulera många datakällor och insamlingsmetoder. Den arkitekturhistoriska fallstudien är en reell möjlighet.

Arkitekturhistoriska fallstudier är främst inriktade på närhistoria och drar nytta av fallstudiens forskningsstrategi, dels genom att diskutera och motivera valet av fall, dels genom att validera resultaten genom olika former av triangulering. Vid triangulering kan historieforskningens etablerade analysmetoder – källkritik, hermeneutisk metod, komparativa studier med flera – kompletteras med arkitekturspecifika metoder för bebyggelseanalys.

Det finns ett »nu« som är fallstudieforskningens domän och det finns ett »då« som är historieforskningens område; där emellan finns ett »nyss«, där historieforskning och fallstudieforskning möts och deras metoduppsättningar är lika relevanta. De kan sammansmälta. Men också den historieforskning som blickar längre bakåt och har »fall« som studieobjekt, kan berikas av fallstudieforskningens strategi; framförallt med avseende på valet av fall och triangulering. Lika väl kan fallstudieforskningen ta stöd av historieforskning för att se samtiden som bogvågen i en historisk process där det förflutna har avgörande betydelse för var vi befinner oss nu. Arkitekturen är bestående och driven av motiv; den har en tröghet som gör att det är svårt att fånga den i enbart synkrona studier.

*

Till de två angelägna forskningsinriktningarna inom arkitekturforskningen – arkitekturhistoriska studier och fallstudier – kan vi lägga en tredje möjlighet: arkitekturhistoriska fallstudier.

Rolf Johansson, Arkitekt SAR, Tekn. dr.
Institutionen för infrastruktur
och samhällsplanering,
avdelningen för byggelseanalys, KTH

Referenser

- AHLIN, JAN & ENHÖRNING, GUNILLA. (1998): »Inventering av arkitekturforskning« i: Linn, Björn; Ahlin, Jan & Enhörning, Gunilla: *Arkitekturforskning med betydelse för konst och gestaltning – inventering och kommentarer*. Göteborg och Stockholm: CTH och Riksbankens Jubileumsfond.
- BERNSTEIN, C. & WOODWARD, B. (1974): *All the president's men*. New York: Simon & Schuster.
- BLYTHE, RONALD. (1972 /1969): *Akenfield. Porträtt av en engelsk by*. (Originalalets titel: *Akenfield*). Stockholm: PAN/ Nordstedts.
- COLLINGWOOD, R.G. (1978 /1939): *An Autobiography*. Oxford: Oxford University Press.
- COLLINGWOOD, R.G. (1994 /1946): *The Idea of History*. Oxford: Clarendon Press.
- GLASER, BARNEY & STRAUSS, ANSELM L. (1967): *The Discovery of Grounded Theory*. Chicago: Aldine.
- HAMMETT, DASHIELL. (1964/1958): *Riddarfalken från Malta*. (Originalalets titel: *The Maltese Falcon*). Stockholm: P. A. Nordstedt & Söner.
- HANSTRÖM, MAJ-BRITT, JOHANSSON, ROLF & LEIJONHUFVUD, STEN. (1995): *Grimsta. Utvärdering av självbyggda hyresrättsradhus*. Stockholm: KTH, Institutionen för arkitektur och stadsbyggnad, byggelseanalys.
- JANSON, ULF. (1998): *Vägen till verket. Studier i Jan Gezelius arbetsprocess*. Göteborg: Daidalos.
- JOHANSSON, ROLF. (1997): *Utvärdering av bostadshus i bruk*. Stockholm: KTH, inst. för arkitektur och stadsbyggnad.
- JOHANSSON, ROLF & LINGQVIST, LENA. 1993: *Normfritt byggande. Utvärdering av kvarteret Solen i Borlänge*. BFR Rapport R36. Stockholm: Byggeforskningsrådet.
- MILES, MATTHEW B. & HUBERMAN, A. MICHAEL. (1994): *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- MERRIAM, SHARAN B. (1994 /1988): *Fallstudien som forskningsmetod*. (Originalalets titel: *Case Study Research in Education*). Lund: Studentlitteratur.
- STAKE, ROBERT E. (1995): *The Art of Case Study Research*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- STAKE, ROBERT E. (1998): »Case Studies« i: Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonna S. (eds.): *Strategies of Qualitative Inquiry*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- YIN, ROBERT K. (1994 /1984): *Case Study Research*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.